

Andrzej F. Dziuba

"Famiglia e questioni etiche",
Pontificio Consiglio per la Famiglia,
Bologna 2004 : [recenzja]

Collectanea Theologica 77/1, 220-224

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wa 2001, ss. 23-38; także w: W. Chrostowski, *Asyryjska diaspora Izraelitów i inne studia*, Studia i Rozprawy Biblijne 10, Warszawa 2003, ss. 161-168; Cz. Dziemidowicz, *Biblijna teoria wychowania*, Przegląd Edukacyjny 2-3/1994, ss. 131-150; K. Romaniuk, *Jezus-Katecheta*, Marki 1999; E. Staniek, *Pedagogiczne zasady mistrza z Nazaretu*, Kraków 1995; E. Wajszczak, *Chrystus w myśli pedagogicznej św. Pawła*, Katecheta 11/1967, ss. 103-110; E. Wajszczak, *Funkcje wychowawcze Chrystusa w Ewangeliach*, Collectanea Theologica 40 (1970) 2, ss. 61-76.

Wymienię jeszcze jeden problem generalny. Autorzy przyjęli styl wykładowy, w którym wyjaśnia się czytelnikowi po drodze wiele spraw ogólnych. Spora część pracy stanowią więc prezentacje treści Biblii i standardowych kwestii wprowadzących. Dla czytelnika z przygotowaniem pedagogicznym jest to dogodne, dla teologa wyszukanie tego, co w książce jest ważne i na temat, wymaga miejscami dodatkowego wysiłku, odsiania wiadomości typu ogólnego. Reasumując, przy całym uznaniu dla tej wartościowej i twórczej książki, z chęcią powitałbym bardzo zmienione drugie wydanie, gdzie trzeba poszerzone bądź też skrócone i przepracowane.

Michał Wojciechowski, Olsztyn

PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Famiglia e questioni etiche*, Edizioni Dehoniane, Bologna 2004, ss. 592.

Problematyka człowieka pozostaje na zawsze wiodącą we wszelkiej refleksji ludzkiej. Zapewne tak było od samych początków, gdy on zastanawiał się nad sobą samym, co wręcz wydaje się oczywiste i wpisane w rozumną naturę człowieka, tak w jego znamionach indywidualnych, jak i wspólnotowych. To jednak nie egoizm, ale realizm odpowiedzialnego spoglądania na siebie samego oraz otaczający świat. Nie można bowiem pominąć odpowiedzialnego spojrzenia na człowieka, gdy analizuje się twórczo prawdę stworzenia.

Realność człowieka wskazuje wyraźnie, iż nie jest on sam, choć nie musi do końca tego sobie uświadamiać czy snuć wokół tego zawyłych refleksji. Taki jest bowiem ze swej natury, co zauważali już starożytni myśliciele. W tej specyfice wspólnoty, społeczności czy komunii przede wszystkim staje rodzina, naturalna, najmniejsza wspólnota życia. Jawi się ona jako rzeczywistość niepowtarzalna, choć czasem kwestionowana, ale ostatecznie realna i wyraźnie wpisana w konstrukcję ludzkiego świata społecznego i wspólnotowego.

Oto Papieska Rada ds. Rodziny opublikowała obszerną publikację zbiorową poświęconą problematyce rodziny. Warto zatem zaznajomić się z tą propozycją.

Książkę otwiera wprowadzenie kard. A. Lopez Trujillo, wieloletniego i aktualnego przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Rodziny (s. 5-8). Natomiast całość treściowa podzielona została na sześć obszernych i tematycznie zorganizowanych części.

Pierwsza część opatrzona została tytułem *Małżeństwo, rodzina i miłość małżeńska* (s. 9-103). W jej ramach zamieszczono osiem specjalistycznych opracowań szczegółowych. Otwiera je tekst zatytułowany: *Doktrynalne fundamenty rodziny* pióra C. Caffara (s. 11-19). Z kolei dalszą refleksję ukazuje tekst *Biskup i duszpasterstwo rodziny*, które przygotował A. Lopez Trujillo (s. 21-31). Omówiono także zagadnienie: *Małżeństwo i rodzina: doktryna Magisterium papieskiego w „Familiaris consortio”* C. Caffara (s. 33-42).

W ramach tej części wskazano na kwestie: *Małżeństwo i rodzina w kulturze życia*, które omówił F. Gil Hellin (s. 43-51). Z kolei ukazano trudne zagadnienie: *Konfuzje uczuciowe i ideologiczne, które dotyczą związku współczesne* opisane przez T. Anarella (s. 53-66). Natomiast *Nowe wyzwania wobec rodziny i życia. Duszpasterstwo rodzin i małżeństw w trudnościach* ukazał A. Lopez Trujillo (s. 67-80). Z kolei temat: *Ojcostwo i macierzyństwo odpowiedzialne* omówił F. Gil Hellin (s. 81-93). Kończąc tę część wskazano jeszcze temat: *Rodzina i jedność faktyczna. Analizy antropologiczne i etyczne* ukazany przez D. Tettamanzi (s. 95-103).

Kolejna część prezentowanego studium opatrzona została tytułem: *Rodzina i seksualność* (s. 105-164). Otwiera ją artykuł pt. *Od wizji permissywnej do wizji naturalistycznej seksualności* przygotowany przez E. Sgreccia i M. Luisa Di Pietro (s. 107-126). Natomiast kwestię: *Rewolucja seksualna* ukazał P. J. Elliott (s. 127-140). Tenże sam autor podniósł także zagadnienie: *Kościół katolicki i seksualność* (s. 141-153). Także jego autorstwa jest kolejne przemyślenie: *Jak wychowywać nasze dzieci do seksualności?* (s. 155-164).

Rodzina i prokreacja to ogólna tematyka trzeciej części prezentowanego opracowania (s. 165-271). Najpierw wskazano na temat: *Miłość małżeńska, gwarancja służby życiu* F. Gil Hellin (s. 167-176). Z kolei ukazano zagadnienie: *Rodzina, płodność i życie we współczesnej społeczności* podjęte przez F. Di Felice (s. 177-182). Natomiast F. C. Fernandez podjął dość obszernie zagadnienie: *Rodzina i prokreacja* (s. 183-210). *Kontrola prokreacji ludzkiej: aktualność antykoncepcji i sterylizacji* omówił J. Suardéau (s. 211-241). Pierwszy polski autor G. Kaszak przybliżył tematykę: *Podstawy nauczania Kościoła w problematyce antykoncepcji* (s. 243-251). Ostatni blok tej części koncentruje się wokół zagadnienia: *Zapłodnienie wspomaganie. Aktualna panorama* przygotowanego przez F. C. Fernandez (s. 253-271).

Część czwarta prezentowanego zbioru koncentruje się wokół tematyki: *Rodzina i synowie* (s. 273-304). Najpierw ukazano tutaj temat: *Relacja między darem małżeńskim i darem synów: generacje i edukacja*, który przygotował C. Caffara

(s. 275-281). Z kolei T. Anatrella ukazał zagadnienie: *Uczucia i seksualność niepełnosprawnych* (s. 283-292). Dobrze się stało, że w końcu tej części wskazano na kwestię: *Rodzina i prawa mniejszych* opracowaną przez F. D'Agostino (s. 293-304).

Ważne jest podjęcie w części piątej tematu *Rodzina i społeczność* (s. 305-391). Te analizy otwierają stwierdzenia wokół tematu: *Rodzina, baza dla społeczności* opracowanego przez F. D'Agostino (s. 307-313). Natomiast kwestii *Rodzina i etyka* pióra F. Di Felice poświęcono kolejne analizy tej części (s. 315-320). Natomiast *Nowa wizja globalizacji: Problem demograficzny i rodzina* podjął przewodniczący Papieskiej Rady kard. A. Lopez Trujillo (s. 321-335). Dobrze, że wskazano także temat: *Rodzina na forum międzynarodowym* przedstawione przez M. Schooyans (s. 337-350). Współczesność wyraźnie wskazuje, że nie można być obojętnym na wielorakie procesy cywilizacyjne. I dlatego zapewne wskazano na temat *Rodzina wobec globalizacji holistycznej*, który podjął autor poprzedniego opracowania (s. 351-363). Dobrze, że podkreślano tutaj zagadnienie *Sytuacje i perspektywy wobec populacji światowej* przedstawione przez G.-F. Daumont (s. 365-376). Całość tej części zamykają spostrzeżenia na temat *Polityki ludnościowe i ich przesłanki. Przemyslenie niektórych polityk planowania rodziny*, które omówił M. Schooyans (s. 377-391).

Rodzina i kwestie etyczne to tematyka twórczo podjęta w szóstej części prezentowanego zbioru (s. 393-587. Otwiera go analiza tematu: *Rodzina i bioetyka* przygotowana przez wybitnego znawcę tej problematyki E. Sgreccia (s. 395-407). Z kolei F. B. Gomez ukazał temat *Bioetyka, rodzina chrześcijańska i życie ludzkie* (s. 409-418). Nie dziwi zatem podjęcie zagadnienia *Lekarz cnotliwy* przez F. B. Gomeza (s. 419-438).

W ramach tej części skoncentrowano się bliżej na klasycznych kwestiach bioetycznych. Blok ten rozpoczyna temat *Godność embrionu ludzkiego* podjęty przez A. Serra (s. 439-444). *Status embrionu: znaczenie pewnej debaty* podjął następnie F. C. Fernandez (s. 445-460). Natomiast aborcją zainteresował się J. Sudaudeau (s. 461-485). Zaś eutanazji poświęcił swe przemyślenia I. Carrasco de Paula (s. 487-494). *Zabijać i pozwalać umrzeć: Jaka jest tutaj różnica?* pyta F. B. Gomez (s. 495-506). Natomiast kolejny temat, sformułowany *Diagnostyka prenatalna*, omówił E. Sgreccia (s. 507-517). Ostatni rozdział tej części nosi tytuł *Klonowanie* – opracował go J. Sudaudeau (s. 519-587)

Całość książki zamyka obszerny spis treści, który jest dobrym i zarazem syntetycznym wprowadzeniem w całość podjętej tematyki. Ułatwia on wstępną orientację odnośnie do zawartości tak obszernego dzieła.

Prezentowana rozprawa jest pierwszym z trzech tomów, będących owocem specjalnych kursów organizowanych od ponad dziesięciu lat przez Papieską Radę ds.

Rodziny dla biskupów w różnych częściach świata (por. s. 5). Zostały one zapoczątkowane kursem we Frascati trwającym od 24 I do 12 II 1994 r. Ta idea z czasem znacznie się umocniła i rozwinęła, wydając owoce szczególnie ważne dla właściwego rozumienia duszpasterstwa rodzin. Zatem w planach wydawniczych Rady są dalsze dwa tomy wokół tej samej problematyki.

Szczególnym wzbogaceniem doktrynalnym prezentowanej tematyki jest nauczanie etyczno-moralne i społeczne Jana Pawła II. Jawi się on wręcz jako nieustrudzony w tym względzie, mimo tak wielkiego niezrozumienia, krytyki, a nawet pewnych wątpliwości w samym Kościele. W całym nauczaniu oraz świadectwie życia nieustannie trwał przy tej problematyce, a jednocześnie wskazywał na jej rangę i duszpasterskie znaczenie. Pytanie dotyczy fundamentów, tj. papieskiego nauczania, które wypływa m.in. z *Familiaris consortio*, *Gratissimum sane, Evangelium vitae*, *Veritatis Splendor* i *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. To są najważniejsze i najbardziej twórcze dokumenty w podejmowanych tutaj materiałach antropologicznych oraz filozoficzno-teologicznych implikacji małżeństwa i rodziny. Z pewnością jeszcze długo pozostanie aktualnym zadanie jeszcze głębszego wniknięcia w te dokumenty.

Zasadniczymi tematami podjętym w prezentowanym tomie są kwestie małżeństwa i rodziny, zawsze widziane w odniesieniu do osobowego charakteru człowieka oraz jego wymiaru społecznego czy bardziej wspólnotowego. Chodzi tutaj jeszcze bardziej o *communio personarum*, co Jan Paweł II wyraźnie głosił jeszcze jako kard. K. Wojtyła. W te prawdę wpisuje się twórczo małżeństwo i rodzina. Nie można jednak w ich kontekście abstrahować od kontekstu kulturowego, społecznego, prawnego czy nawet politycznego.

Analizując zagadnienia małżeństwa i rodziny, należy zawsze pamiętać o licznych pozytywnych osiągnięciach współczesnych nauk, a zwłaszcza szeroko rozumianej antropologii. Kwestie te bowiem nie są obojętne dla teologii oraz szeroko pojętej kategorii wiary. Naturalnie, że w posłudze Kościoła wszystko to wpisane jest w posługę duszpasterską, w odpowiedzialność ewangelizacyjną, która współcześnie przybiera znamiona nowej ewangelizacji, jak to mocno i szczególnie wytrwale – od początku swego pontyfikatu – wskazywał Ojciec Święty Jan Paweł II.

Zawarty w tytule książki temat wyraźnie wskazuje na generalnie linie podjętej tematyki badawczej. Koncentracja wokół rodziny nie jest jednocześnie sterylnie oddzielona od kwestii małżeńskich, choć może jest to w jakimś sensie i zamiarem autorów. Jednak dotykane kwestii etycznych nie może pominąć sakramentalności małżeństwa i jego relacji do rodziny na nim opartej.

W wielu miejscach ważnym dopowiedzeniem jest szerokie odwoływanie się do nauczania kościelnego, tak w samym tekście jak i w przypisach, czasem nawet dość obszernych. To bezpośrednio czy pośrednio sięganie, zwłaszcza do nauczania Jana

Pawła II, stanowi pewną gwarancję wobec nauczania Kościoła, z jednoczesnym dostrzeganiem jego rozwoju i zarazem wrażliwości na wielość przemian społecznych i kulturowych.

Praca jest niezwykle źródłowym zbiorem szczegółowych studiów, których autorami są światowej sławy autorytety w poszczególnych dziedzinach. Zatem analiza poszczególnych kwestii jest niezwykle kompetentna i twórcza zarazem. Obok wymiaru naukowego jest to bardzo odpowiedzialne dotykanie, niekiedy bardzo trudnych, wręcz dramatycznych, współczesnych zagadnień.

bp Andrzej F. Dziuba, Łowicz

PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Uomini e donne. Diversità e reciprocità complementarità. Seminario di studio, Vaticano, 30-31 gennaio 2004*, Libreria Editrice Vaticana 2005, ss. 230.

Antropologiczna prawda wyraźnie wskazuje na zróżnicowanie dwóch płci, zatem na dwa wielkie nurty trwania i rozwoju, nie tylko ludzi, ale wręcz całej natury. Co więcej, ma ono wyraźne odniesie do przekazywania życia, które wymaga daru spotkania kobiecości i męskości; ich twórcze spełnianie się otwiera dar nowego życia. Zatem w obiektywnej prawdzie ludzkości trwającej w miejscu i czasie staje fenomen kobiety i mężczyzny, m.in. w ich zróżnicowaniu płciowym. W realiach życia nie może on być jednak niczym zastąpiony.

Fakt istnienia oraz zróżnicowania kobiety i mężczyzny został wyraźnie ukazany już na pierwszych kartach Pisma Świętego. To wyjątkowo twórczy przekaz antropologiczny. Taki pozostaje do dziś i nic nie wskazuje, by tutaj mogła nastąpić jakaś zasadnicza zmiana, co jest jednocześnie wpisane w samą prawdę Stwórcy. Warto zatem zauważać tę problematykę, mając jednocześnie świadomość bogactwa tych zagadnień oraz wręcz konieczności bycia ciągle otwartym wobec tych problemów, by być ich bardziej świadomym oraz twórczym uczestnikiem.

Prezentowane opracowanie ukazało się jako ósmy tom w bardzo popularnej serii „Laici oggi” redagowanej przez Papieską Radę ds. Laikatu.

Książkę otwiera wprowadzenie abp. Stanisława Ryłko, przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Laikatu (s. 5-11). Autor wprowadza w główne idee tego spotkania oraz podjętej tematyki badawczej. Natomiast całość proponowanych treści zorganizowana została w cztery zwarte bloki.

Pierwszy blok tematyczny nosi tytuł *Tożsamość mężczyzny i kobiety: sytuacja i pokusy współczesne* (s. 13-65). Otwiera go wystąpienie L. Scaraffia z Włoch: *Zmiany społeczno-kulturalne w życiu kobiety* (s. 15-23). Z kolei V. Aucante